

Handelshøyskolen BI

MAN 51591 Anvendt økonomi for ledere - Globale perspektiver

Term paper 60% - W

Predefinert informasjon

Startdato:	03-09-2021 09:00	Termin:	202120
Sluttdato:	06-12-2021 12:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	P		
Flowkode:	202120 21556 IN03 W P		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Marius Motrøen, Denis Sapozhnikov

Informasjon fra deltaker

Tittel *: MAN 51591 – Anvendt økonomi for ledere – Globale perspektiver

Navn på veileder *: Espen Ekberg og Anders Tveit

Inneholder besvarelsen Nei **Kan besvarelsen** Ja
konfidensielt **offentliggjøres?:**
materiale?:

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)
Gruppenummer: 3
Andre medlemmer i gruppen:

Eksamensoppgave - Prosjektoppgave

ved Handelshøyskolen BI

- Globale Perspektiver h 2021-

Eksamenskode og navn:

**MAN 51591 – Anvendt økonomi for ledere – Globale
perspektiver**

Utleveringsdato:

03.09.2021

Innleveringsdato:

06.12.2021

Stuedsted:

BI OSLO

Innholdsfortegnelse

INNHALDSFORTEGNELSE	I
MAKROØKONOMI – PROSJEKTOPPGAVE DEL 1.....	1
INNLEDNING.....	1
NASJONALPRODUKT.....	1
REALLIGNINGEN	1
AD-AS MODELLEN	2
DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN I NORGE I 2008-2009	4
KONKLUSJON	8
MAKROØKONOMI – PROSJEKTOPPGAVE DEL 2.....	9
INNLEDNING.....	9
INFLASJON	9
MODELL FOR PENGEMARKEDET	10
KVANTITETSTEORIEN.....	10
DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN I NORGE 2020-2021	11
EKSPANSIV PENGEPOLITIKK I FORM AV LAVERE RENTE GA ØKT PENGEMENGDE	12
EKSPANSIV PENGEPOLITIKK PÅ KORT SIKT.....	13
EKSPANSIV PENGEPOLITIKK – HVA SKJER MED INFLASJON PÅ LANG SIKT?.....	14
KONKLUSJON	15
ØKONOMISK HISTORIE – PROSJEKTOPPGAVE DEL 1 A)	16
INNLEDNING.....	16
MALTHUSFELLEN.....	16
HANDELSØKONOMIEN OG «THE MERCANTILIST ERA» (1500-1800).....	16
DEN INDUSTRIELLE REVOLUSJONEN – ET VENDEPUNKT I VERDENS Historien	17
CATCH UP, OG THE GREAT DIVERGENCE (1800-1950)	17
BIG-PUSH INDUSTRIALIZATION / THE GREAT CONVERGENCE (1950/80 -)	18
KONKLUSJON	18
ØKONOMISK HISTORIE – PROSJEKTOPPGAVE DEL 1 B)	19
INNLEDNING.....	19
7 AVGJØRENDE FAKTORER FOR OM ET LAND LYKKES ELLER MISLYKKES	19
FORSKJELLER USA OG MEXICO – GEOGRAFI, TEKNOLOGI OG ØKONOMISK POLITIKK	20
OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	23
ØKONOMISK HISTORIE – PROSJEKTOPPGAVE DEL 2	24
INNLEDNING.....	24
HVA ER ØKONOMISK GLOBALISERING	24

GLOBALISERINGENS KJENNETEGN – OG HVORDAN SER GLOBALISERINGEN UT I DAG?	24
HANDEL	25
MIGRASJON OG FORFLYTNING AV ARBEIDSKRAFT	27
KAPITALMOBILITET	29
GLOBALISERING I FREMTIDEN – REGIONALISERING?.....	29
KONKLUSJON	30
LITTERATURLISTE	31

Makroøkonomi – Prosjektoppgave del 1

Innledning

Finanskrisen i 2008 sendte sjokkbølger gjennom alle verdensdeler, myndigheter, finans- og bankbransjer og hos folk flest. Uro, panikk og en stor grad av håpløshet spredte seg til alle verdenshjørner, og mange fryktet det verste. Det er denne perioden, fra rundt 2008 til 2009, vi skal ta for oss i denne oppgaven. En periode hvor Norge og verden opplevde negativ økonomisk vekst. På de neste fem sidene skal vi diskutere mulige årsaker til denne negative økonomiske veksten (SSB, 2021). Vil vi ta utgangspunkt i realligningen og anvende AD-AS modellen som et rammeverk for vår makroøkonomiske analyse. I første del vil vi redegjøre for realligningen og de faktorene som spiller inn i en nasjonal økonomi, samt AD-AS modellen og forklare hvordan tilbud- og etterspørselssiden henger sammen og beskrive generelle prinsipper ved kurvens skifter. I neste del vil vi anvende teorien til å diskutere årsaker til negativ økonomisk vekst i Norge i perioden 2008-2009, hvor vi særlig vil vektlegge hvorvidt den negative økonomiske veksten hadde med forhold på tilbudssiden og/eller etterspørselssiden å gjøre. Deretter vil vi diskutere funnene våre i forhold til hva økonomer antar er typiske trekk når det gjelder etterspørselsfaktorens utvikling i krisetider. Vi vil så se på hva myndighetene kunne gjøre for å kontre den negative økonomiske veksten, før vi kommenterer om funnene våre antyder om beslutningstakerne eller politikerne er inspirert av noen kjente økonomer. Helt til slutt vil vi oppsummere funnene våre og avslutter med en konklusjon.

Nasjonalprodukt

Den totale verdien av alle varer og tjenester som produseres i et land i løpet av et år kalles Bruttonasjonalprodukt (BNP). BNP gjør det mulig å sammenligne den totale verdien av alle varer og tjenester som ble produsert i et land i løpet av en periode, med en annen periode (Schiller, 2018, s. 93).

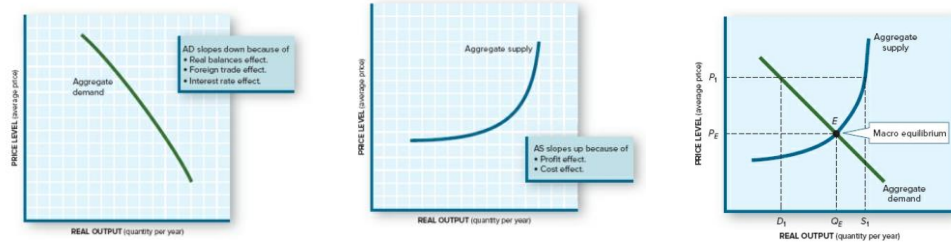
Realligningen

Det er ikke bare den totale verdien av årlig produksjonen som teller; det er også hvordan vi bruker den produksjonen (Schiller, 2018, s. 101). Nå skal vi forklare de ulike komponentene i realligningen, som er $(BNP=C+G+I+X-M)$, hvor C = husholdningers utgifter, I = investeringsutgifter fra bedrifter, G = offentlige

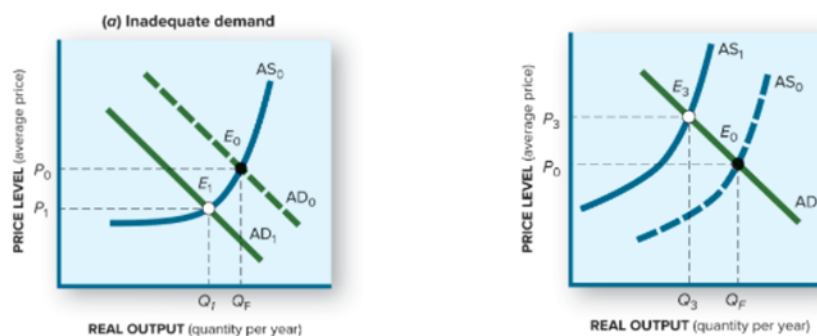
utgifter, X = Industriens netto eksport, M = Import. Så fort vi har identifisert komponentene av output har vi en metode for å regne ut BNP. Vi finner verdien av BNP ved å legge sammen utgiftene til markedsaktørene vi nettopp har beskrevet. (Schiller, 2018, s. 102).

AD-AS modellen

AD-AS modellen, står for og betyr samlet etterspørsel (AD) og samlet tilbud (AS) i et land. AD, samlet etterspørsel, er summen av den kollektive etterspørselen for *alle* varer og tjenester i et land ($AD=C+G+I+X-M$), heller enn prisen for et enkeltgode (Schiller, 2018, s.161). Figuren til venstre nedenfor illustrerer forholdet mellom gjennomsnittlig pris og faktisk forbruk. Den horisontale aksene viser de ulike mengdene av faktiske varer som kan bli kjøpt, mens den vertikale aksene viser de ulike prisnivåene som eksisterer (Schiller, 201, s.161). Kurvens helning peker nedover mot høyre på den horisontale aksene – som betyr at lavere priser gir økt etterspørsel. Dette er fordi økt kjøpekraft (real balances effect) betyr at forbrukere heller kjøper norsk (foreign trade effect), samt at billigere lån gir økt etterspørsel (interest rate effect) (Tveit, AD-AS Modellen, Unit 3.3., 2021). Selv om lavere priser tenderer å øke etterspørselen etter varer og tjenester, har de motsatt effekt på AS, samlet tilbud. I figuren i midten nedenfor ser vi den oppadgående AS-kurvens helning mot høyre, som reflekterer både økt profitt, men også økt kostnadspress (Schiller, 2018, s.164). Så skal vi kombinere disse to; samlet tilbud og samlet etterspørsel oppsummerer nemlig markedsaktiviteten i hele markedsøkonomien – i figuren til høyre. Denne forteller oss noe om hva det totale antallet varer og tjenester som vil bli tilbudt eller etterspurt til ulike prisnivåer. Punkt E, «macro equilibrium» er der det samlede tilbudet og den samlede etterspørselen møtes, og er det eneste punktet hvor atferden til kjøpere og selgere faktisk er kompatible. På dette punktet vil prisnivået P_e og output Q_e være kompatible med både selgers og kjøpers intensjoner. Ved andre prisnivåer, for eksempel P_1 , vil atferden til kjøpere og selgere være inkompatible med hverandre (Schiller, 2018, s. 164, 165).

Nå skal vi forklare potensielle årsaker til negativ økonomisk vekst ved bruk av AD-AS modellen, gjennom å se på forhold på tilbuds- og/eller etterspørselssiden. Vi kan se på 2 forskjellige eksempler som er vist i figurene under, hvor figuren til venstre viser til endring på etterspørselssiden og figuren til høyre viser til endring på tilbudssiden.

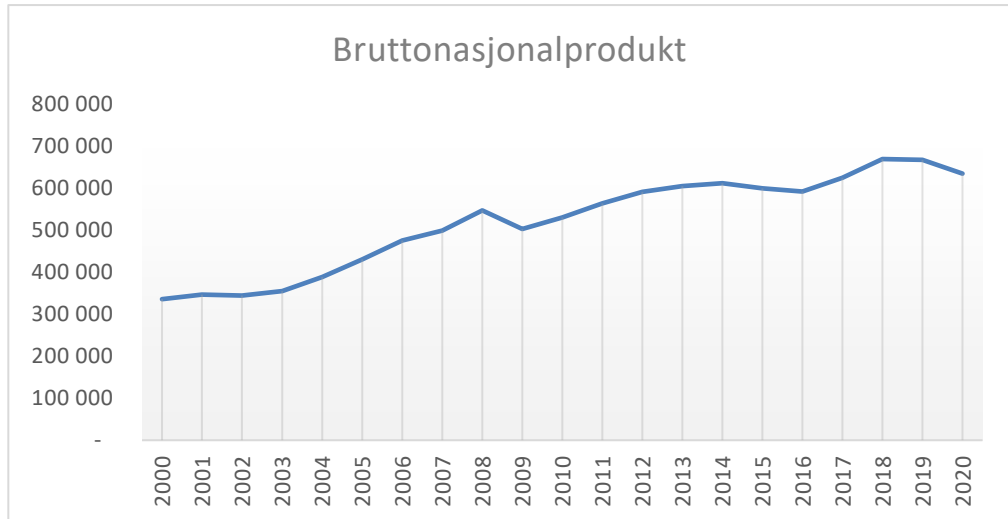
Ut fra figuren til venstre ser vi at etterspørselen kurven AD flytter seg til venstre fra punkt E_0 til E_1 , reduksjon av samlet etterspørsel gir lavere prisnivå og redusert BNP. BNP går altså ned, men det blir ikke press på prisnivået, eller inflasjonen.

Ut fra figuren over til høyre ser vi en endring på tilbudssiden hvor AS-kurven flytter seg til venstre fra punkt E_0 til E_3 . Her ser vi en økning av det generelle prisnivået, men den reelle BNP går ned. Til forskjell fra etterspørselsreduksjonen på figuren til venstre, vil skifte til venstre for AS-kurvens bety at vi befinner oss i en situasjon med stagflasjon, eller et negativt tilbudssjokk. Her går BNP ned, men det betyr også at inflasjonen går opp.

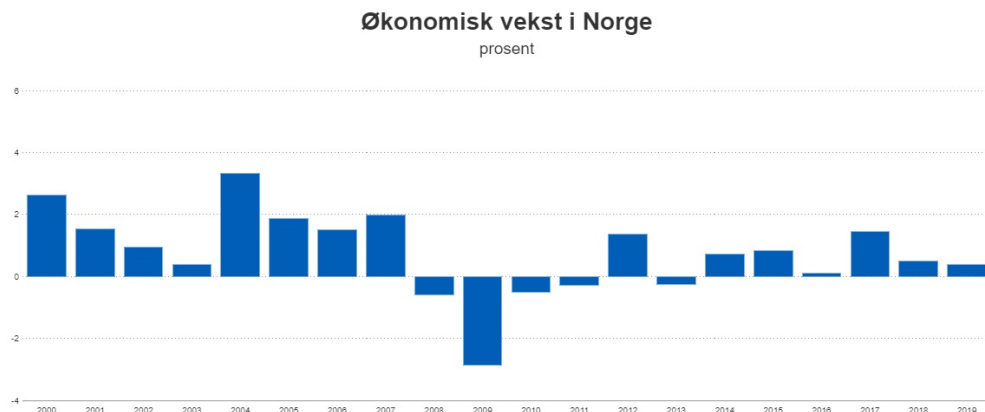
Samlet kan vi si at negativt skift i AD-kurven gir lavere BNP, men ikke prispress, mens negativt AS-skifte gir reduksjon i BNP, samt økt prispress som gir økt inflasjon. Generelt sett vil alle bevegelser av AD – AS kurvene virke ustabiliserende for makroøkonomiske prosesser og kan skape positiv eller negativ økonomisk utvikling (Schiller, 2018, s. 166).

Den økonomiske situasjonen i Norge i 2008-2009

Nå skal vi anvende teorien vi har gått igjennom til å diskutere årsaker til Norges økonomiske situasjon i perioden under finanskrisen. Av figuren nedenfor ser vi at det var en nedgang i BNP fra 2008 til 2009 (SSB, 2021).

Den negative økonomiske veksten kommer enda tydeligere frem slik det fremstilles nedenfor, målt i prosent, via FNs nettsider. (FN, 2021).

For å analysere situasjonen og skape bedre forståelse har vi hentet frem tall fra Nasjonalbudsjettet hos Statistisk Sentralbyrå (SSB, 2021). I tillegg har vi kalkulert BNP for hvert år, som kan synes i tabellene nedenfor i form av realligningen.

2007	C	G	I	X	M
BNP	951 288	440 157	554 438	1 017 589	702 367
2007 BNP	2 261 105				

2008	C	G	I	X	M
BNP	1 000 817	482 485	589 599	1 197 090	755 343
2008 BNP	2 614 648				

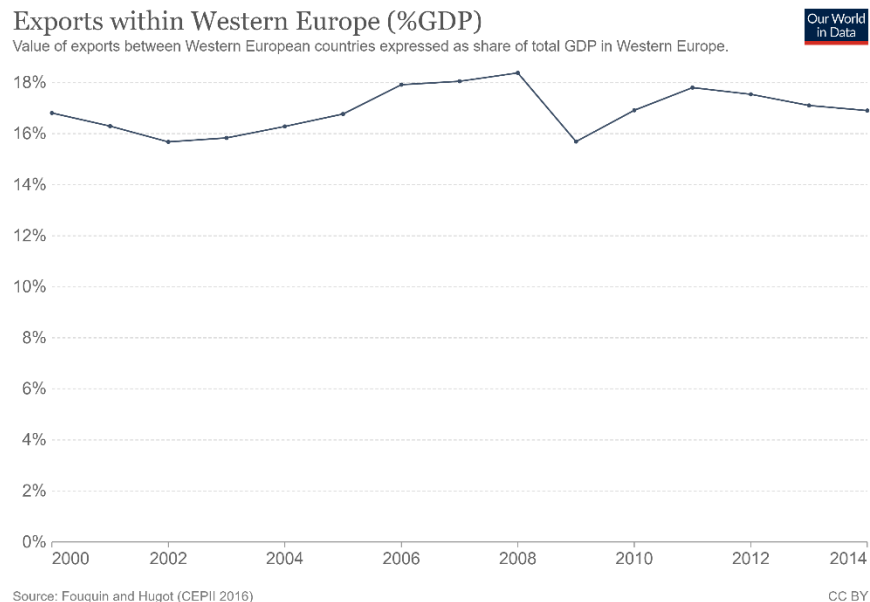
DigiEx-innlevering: ikke legg inn tekst her

2009	C	G	I	X	M
BNP	1 025 953	524 514	564 867	952 831	675 582
2009 BNP	2 392 589				

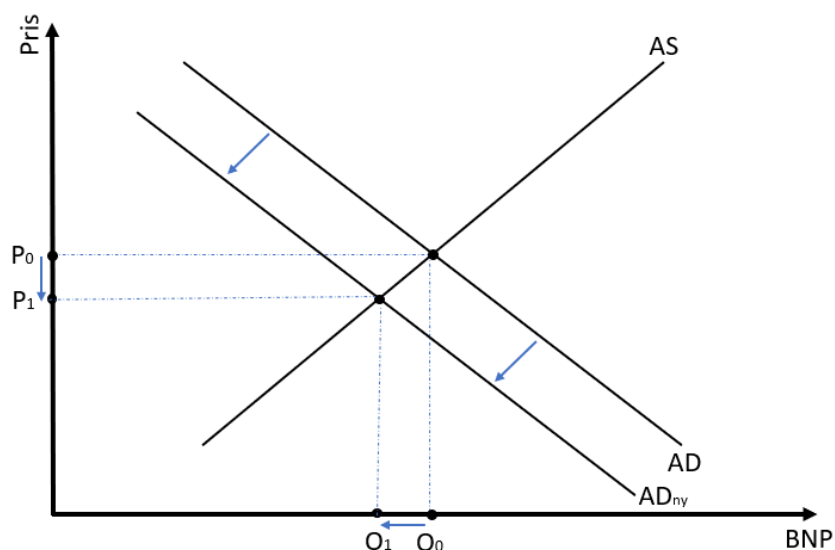
Ut ifra tabellene ser vi at BNP faller kraftig i Norge 2009 som en konsekvens av finanskrisen. Norge har en åpen økonomi og påvirkes av den økonomiske utviklingen og endringer som skjer internasjonalt. Samtidig ser vi at husholdningenes konsum (C) har gått opp, som kan være uvanlig i en periode med negativ økonomisk vekst, hvor folk vanligvis blir engstelige for fremtiden (Schiller, 2018, s.167). Bedriftenes investeringer (I) har også gått ned, noe som er vanlig. Investeringer er historisk sett mer volatile enn konsumet til husholdningene (Schiller, 2018, s. 189). Vi ser derimot at de offentlige utgiftene (G) har økt gjennom at myndighetene drev ekspansiv finanspolitikk gjennom å øke de offentlige utgiftene, et økonomisk tiltak som hadde stabiliserende effekt på BNP (Schiller, 2018, s. 228). Under finanskrisen falt eksporten av varer og tjenester for Norge betraktelig som også kommer tydelig frem i grafen nedenfor (The World Bank Data, 2021).

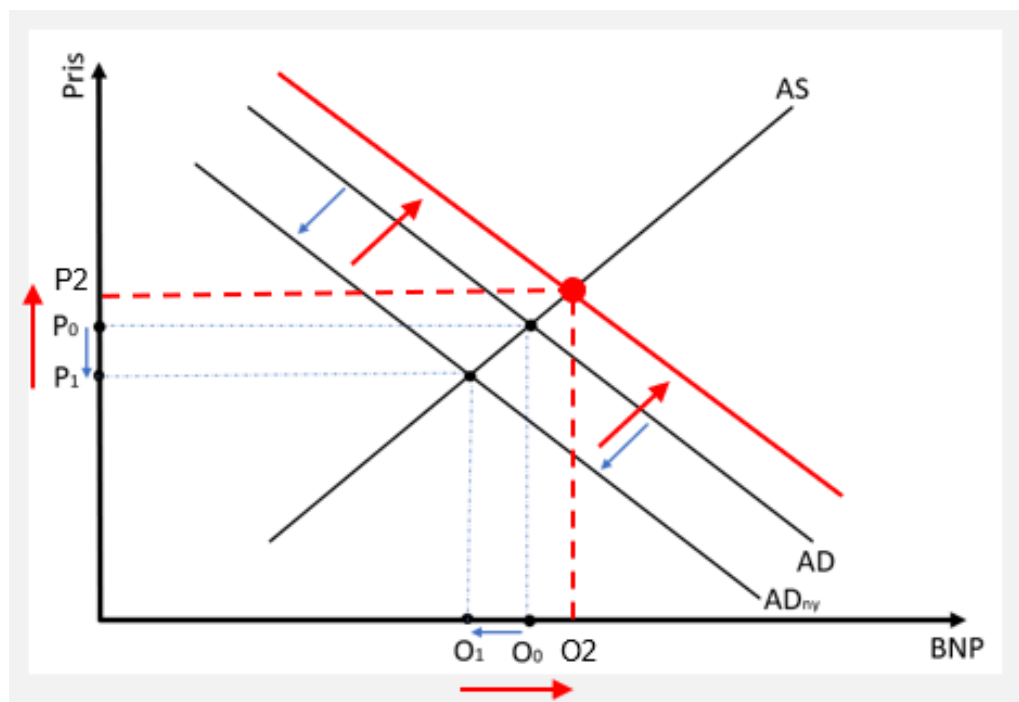
Men hvorfor har eksporten gått ned? Nedgangen tilsier at etterspørsel etter varer og tjenester på markedet har blitt redusert, og hovedgrunnen til dette er den ustabile økonomiske situasjon i verden som skapte uro blant investorene, bedriftene og husholdninger (Our World in Data, 2021).

I perioden 2008 – 2009 ser vi at totale etterspørselen i verden, eksemplifisert innenfor Europa i grafen ovenfor, har gått ned og det er reflektert i at AD kurven skifter til venstre, hvor vi får en etterspørselsreduksjon. Dette resulterer i at gjennomsnittlig pris blir redusert og den totale outputen eller BNP følger deretter, som vist i figuren nedenfor. Finanskrisen har generert store ringvirkninger for norsk eksport som utgjør en betraktelig del av norsk BNP. Vi kan tydelig se at mange tradisjonelle næringer som levde av eksport har blitt rammet av endringene i den internasjonale økonomien under finanskrisen.

For at vi skal komme tilbake i en stabil situasjon, må det forekomme et skifte av etterspørselen, noe som kan resultere i økning av gjennomsnittlig pris og positiv utvikling for BNP. Dette kan staten påvirke ved å drive en motkonjunkturpolitikk, ved å øke sine offentlige utgifter, og/eller senke skattene for å kontre nedgangen i samlet etterspørsel. I perioden vi snakker om så vi tydelig i tallene fra nasjonalbudsjettet at regjeringen tok i bruk ekspansiv finanspolitikk og økte sine offentlige utgifter fra 2007 til 2009, noe som kan resultere i økning av gjennomsnittlig pris og økt BNP ved at AD-kurven skifter til høyre, som vist nedenfor.

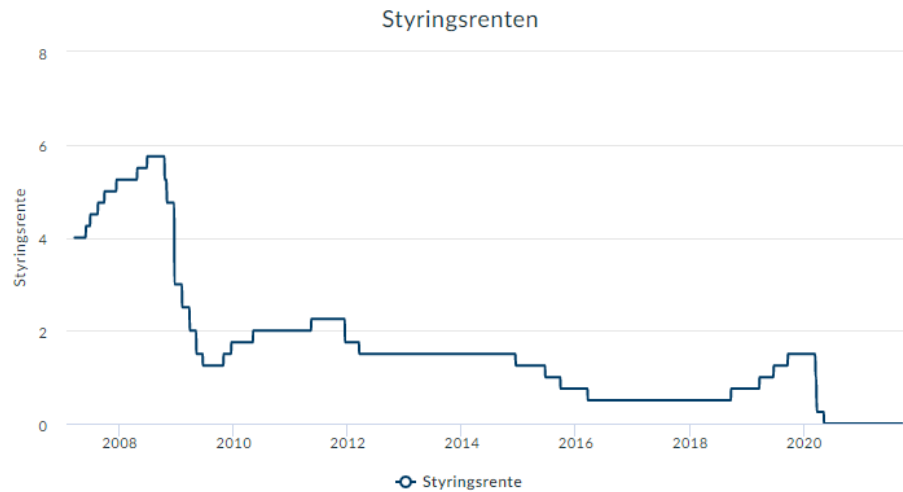

At myndighetene økte de offentlige utgiftene i en periode med negativ økonomisk vekst er i tråd med det økonomen John Maynard Keynes mente myndigheter måtte gjøre for å få fart på økonomien i nedgangstider; en stor økning i offentlige utgifter – et skifte til høyre i etterspørselskurven – for å få økonomien i gang igjen (Schiller, 2018, s.168). Basert på dette kan vi anta at de norske myndighetene som tok avgjørelser i perioden 2008-2009 kan ha vært inspirert av Keynes.

I tillegg til at regjeringen drev ekspansiv finanspolitikk brukte sentralbanken pengepolitiske verktøy ved at de satte ned styringsrenten mellom 2008-2009, for å stimulere husholdningene til økt forbruk. Ser vi på husholdningenes økte forbruk

mellom 08 til 09, kan det argumenteres for at også dette var en vellykket strategi (Norges Bank, 2021).

Styringsrenten i prosent

Sammensetning mellom dataene vi har hentet fra ssb.no, og bruk av dem i realligningen og i AD-AS modellen, kan vi forklare Norges negative økonomiske vekst fra 2008 til 2009. Vi må også være klar over at Norge har en åpen økonomi og således påvirkes av internasjonale forhold. Vi kan konkludere at negativ økonomisk vekst kom fra fallende eksport noe som tilsvarer over 30% av den totale BNP for Norge, som var generert av etterspørselsreduksjon på det internasjonale marked.

Konklusjon

I denne oppgaven har vi brukt BNP som hovedfaktor for økonomisk vekst og brukt denne faktoren til å vurdere velstandsutviklingen i Norge. I tillegg har vi brukt realligningen til å diskutere ulike årsaker til Norges negative økonomiske vekst i perioden 2008-2009. Her har vi også anvendt AD-AS modellen for å forklare et fallende eksporttall i nasjonalbudsjettet fra 2008-2009. Vi fant også at myndighetene har satt i gang økonomiske tiltak, som å øke offentlige utgifter. De har også brukt pengepolitiske verktøy gjennom å senke styringsrenten i perioden for å stimulere husholdningers forbruk.

Makroøkonomi – Prosjektoppgave del 2

Innledning

12. Mars 2020 stengte Norge ned. COVID-19 viruset hadde spredd seg i rekordfart og resultert i stengte landegrensener, fall på verdens børser og stopp i lufttrafikken. Mens alle fortvilte og usikkerheten spredte seg som ild i tørt gress, funderte norske myndigheter, beslutningstagere og sentralbank på hvilke økonomiske grep de skulle trekke opp av verktøykassen for å sikre at landet kom helskinnet gjennom pandemien. I denne oppgaven skal vi diskutere følgende påstand «Bruk av økonomiske virkemidler i forbindelse med koronapandemien vil føre til inflasjon». Vi skal redegjøre for perioden 2020-2021 i Norge, da koronapandemien sendte sjokkbølger gjennom landets stabile økonomi. Vi vil fokusere på pengepolitikk når vi drøfter økonomiske virkemidler, og se bort ifra finanspolitikk grunnet oppgavens omfang. I første del av oppgaven vil vi redegjøre for inflasjonsbegrepet og faktorer som påvirker inflasjon, samt en modell for pengemarkedet og kvantitetsteorien. I hoveddelen vil vi først vise effekten pandemien hadde på BNP og arbeidsledighet da den inntraff, og at dette var noe av grunnen til at myndighetene tok i bruk pengepolitiske verktøy for å sikre økonomisk stabilitet. Vår diskusjon vil basere seg på hvilke konsekvenser dette har fått for norsk økonomi på kort- og potensielt lang sikt. På kort sikt vil vi se at dette hadde en positiv effekt på samlet etterspørsel. På lang sikt vil vi se at den ekspansive pengepolitikken har gitt lavere styringsrente og økt pengemengde, samt at pengemengdeveksten har blitt høyere enn den realøkonomiske veksten. Som vi vil se er dette foruroligende for inflasjonsveksten på lang sikt i Norge.

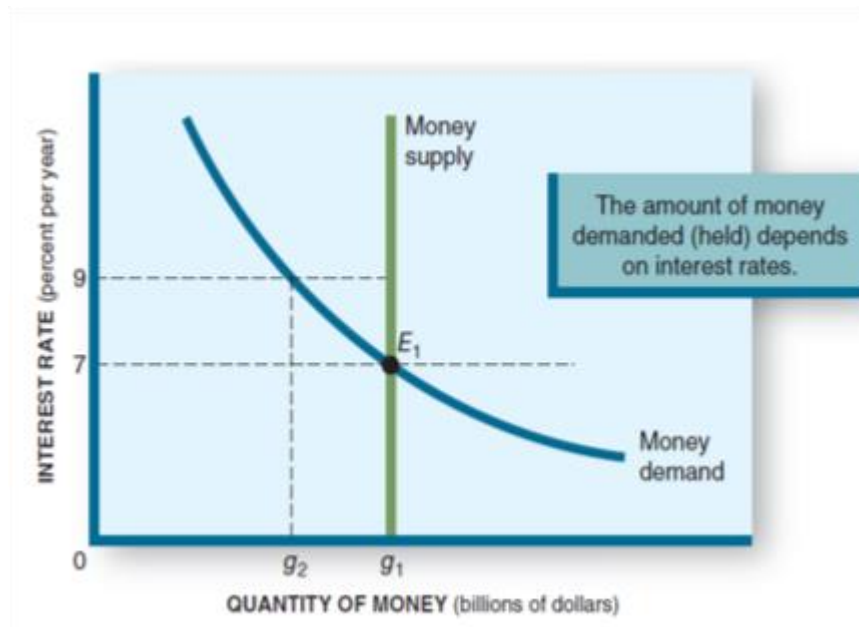
Inflasjon

Inflasjon, også kjent som prisvekst, er vedvarende økning av det gjennomsnittlige prisnivået (Schiller, 2018, s. 131). Det er også riktig å betegne inflasjon som et fall i verdien av penger, noe som blir reflektert i lavere kjøpekraft siden man kan kjøpe mindre varer og tjenester enn før for en viss sum penger. Målet for pengepolitikken som drives av Norges Bank er å holde den årlige inflasjonen nær 2 prosent. Videre er det mange måter å måle inflasjon på. Den viktigste indikatoren for underliggende inflasjon i Norges Banks analyser er KPI justert for

avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE). Det er dette inflasjonsmålet vi vil bruke i resten av oppgaven. (Norges Bank, 2021). Det er flere årsaker som kan skape inflasjon. Eksempelvis kostnadsovervelting på priser (lønninger + råvarepriser + produktivitet), såkalt «Cost push» eller etterspørselsøkning som gir prisstigninger (lønninger, ekspansiv finans- eller pengepolitikk), såkalt «Demand pull» eller markedsrett, hvor tilfeller med mindre konkurranse kan gi økte priser (Schiller, 2018, s. 143, 144).

Modell for pengemarkedet

Modellen for pengemarkedet er en modell som viser sammenhengen av pengemengde og styringsrente på et pengemarked og er vist i figuren nedenfor. Denne modellen er vanligvis brukt for å diskutere sentralbankens pengepolitikk.

Ut fra denne grafen kan vi se at i tilfeller når sentralbanken driver med ekspansiv pengepolitikk (kjøp) og øker pengemengden skaper det et skifte langs kurven til høyre og resulterer i en lavere rente. På en annen side, i tilfeller med kontraktiv pengepolitikk (salg) blir pengemengde redusert noe som gir høyere rente. Med andre ord kan vi si at høyere økonomisk vekst gir høyere rente og omvendt (Schiller, 2018, s. 314, 315).

Kvantitetsteorien

Kvantitetsteorien er en teori som beskriver sammenhengen mellom endringen av pengemengde og inflasjon. Modellen brukes vanligvis for å vise til effekten på lang sikt og kan bli beskrevet med en følgende ligning $\Delta M + \Delta V = \Delta P + \Delta Q$, hvor

M står for pengetilbud, V står for omløpshastighet av penger, P står for prisnivå og Q står for produksjon (Schiller, 2018, s. 322, 323).

Nå har vi forklart inflasjonsbegrepet, vist en modell for pengemarkedet og redegjort for kvantitetsteorien. I neste del av oppgaven vil vi først redegjøre kort for den økonomiske situasjonen i Norge, før vi går inn på konsekvensene myndighetenes økonomiske politikk fikk for inflasjonen da pandemien inntraff.

Den økonomiske situasjonen i Norge 2020-2021

Da pandemien inntraff i mars 2020, så myndighetene ganske raskt at BNP per innbygger falt mens arbeidsledigheten steg. Dette vises tydelig i grafen nedenfor.

Dette kan være en av grunnene til at myndighetene raskt la om sin politikk i en mer ekspansiv retning. Ekspansiv pengepolitikk innebærer at sentralbanken setter ned styringsrenten for å få fart på økonomien, som igjen skal stimulere til økt etterspørsel. Dette er effekter man i teorien ønsker å oppnå på kort sikt, og skal dempe svingninger i produksjon og sysselsetting (Schiller, 2018, s. 316, 317). Hvis vi ser på utviklingen av styringsrenten siden 2019, ser vi at sentralbanken satte ned styringsrenten raskt i starten av pandemien – fra 1.5 i januar 2020 til 1.0 13. mars, 0.25 allerede 7 dager etterpå og ned til 0 prosentpoeng 7. mai 2020. Renten holdt seg på 0 helt til 23. september 2021 (Norges Bank, 2021).

Før vi går videre til diskusjonen om bruken av de økonomiske virkemidlene vil føre til inflasjon, skal vi raskt se på tall for pengemengdevekst, inflasjon og realøkonomisk vekst.

Tall for pengemengdeveksten

På samme måte som med inflasjon er det flere måter å måle pengemengdevekst på. Når vi ser på tall for pengemengdeveksten (M1), som vi vil fokusere på i oppgaven, ser vi at pengemengden (tolvmånedersvekst, prosent) har økt fra 3.1 % 2019 til 13.9 % i 2020 (SSB, 2021).

Pengemengdevekst, M1, 12-månedersvekst %	
År	Prosentvis vekst
2019	3,1 %
2020	13,9 %
2021 (oktober)	9,2 %

Tall for inflasjon

Nedenfor ser vi tallene for inflasjonsutviklingen i Norge, målt i KPI-JAE (Norges Bank, 2021) (SSB, 2021) (Smarte Penger, 2021).

År	KPI-JAE
2019	1,8
2020	3,0
2021 (kun til oktober)	0,9

Tall for realøkonomisk vekst

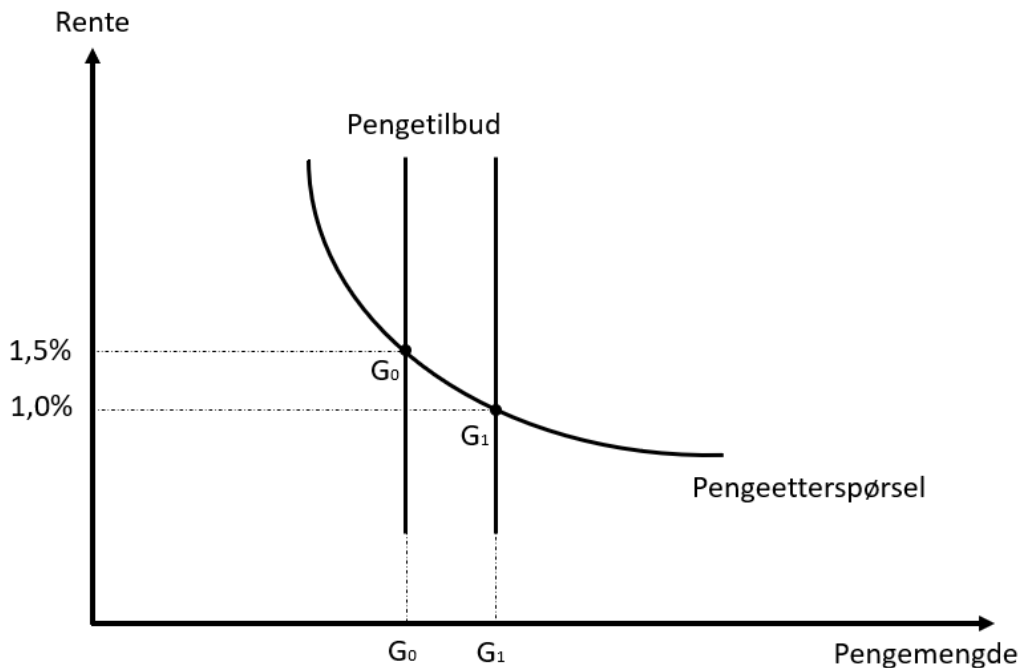
Realøkonomisk vekst sier oss noe om verdien av BNP justert for prisendringer (Schiller, 2018, s. 98) (SSB, 2021).

År	Realøkonomisk vekst (%)
2019	0,7
2020	-0,7
2021 (kun Q3)	3,8

Ekspansiv pengepolitikk i form av lavere rente ga økt pengemengde

Nå som vi har data for rentenivået og pengemengden, kan vi sette dette inn i en modell for pengemarkedet. Vi ser tydelig av figuren at dette stemmer – altså at en

ekspansiv pengepolitikk i dette tilfellet senker rentenivået, fra 1,5 % til 1 %, deretter til 0 % i mai 2020. Dette bidrar igjen til at pengemengden øker, nærmere bestemt fra 3,1 % i 2019 til 13,9 % i 2020.

Ekspansiv pengepolitikk på kort sikt

Basert på den ekspansive pengepolitikken som ble igangsatt av myndighetene, kan vi nå vurdere effekten dette har for etterspørselen på kort sikt. Etter teorien skal lavere styringsrente føre til økning av husholdningenes konsum, økning av bedriftens investeringer og økning av industriens netto eksport.

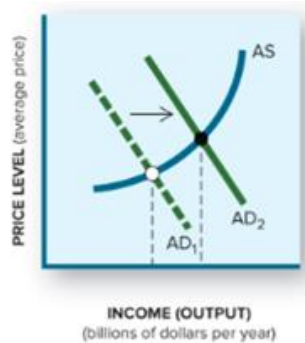
2020	C	G	I	X	M
BNP	1 421 643	905 323	932 072	1 099 692	1 128 388
2020 BNP	3 230 342				

2021 (Q1-Q3)	C	G	I	X	M
BNP	1 583 194	868 066	914 603	1 296 221	1 238 835
2021 BNP	3 423 249				

Ser vi på tallene fra 2020 til 2021, hvor vi riktignok for 2021 bare har tall til oktober, ser vi at dette delvis stemmer. Husholdningenes konsum (C) har økt fra 1 421 643 i 2020 til 1 583 194 så langt i 2021. Bedriftenes investeringer (I) har derimot ikke økt sammenlignet med 2020 enda, men med to måneder igjen kan

dette fortsatt skje. Vi kan også merke oss at lave forventninger hos industrien kan påvirke deres vilje til å investere i nedgangstider, som kan være tilfellet her (Schiller, 2018: s. 320). Industriens netto eksport har hatt en positiv effekt så langt: $(X-M) 1\,296\,221 - 1\,238\,835 = 57\,386$. Den lavere renten gjør at valutaen blir svekket som gjør det mer lønnsomt for norske bedrifter å selge varer og tjenester til utlandet. Det booster også deres konkurranseevne.

Totalt sett har BNP for 2021, dog med kun tall for januar-oktober, gitt en økning i BNP sammenlignet med 2020 (SSB, 2021). Så langt kan vi konkludere med at ekspansiv pengepolitikk på kort sikt i form av lavere rente skifter pengetilbudet til høyre. Vi har også sett at dette har resultert i økt BNP, som reflekteres i kurven nedenfor, ved at etterspørselskurven (AD) skifter til høyre.

Ekspansiv pengepolitikk – hva skjer med inflasjon på lang sikt?

Vi skal nå bruke kvantitetsteorien til å vurdere hva som skjer med inflasjonen på lang sikt. Denne modellen kan brukes til å forklare inflasjon hvis pengemengdeveksten over tid har blitt større enn den realøkonomiske veksten. I 2020 var pengemengdeveksten (M1) på 13,9 %, mens den realøkonomiske veksten var negativ, på -0,7 %. La oss nå bruke kvantitetsteorien til å estimere inflasjon på lang sikt - ΔP (prisnivå eller inflasjon). Hvis vi antar at omløpshastighet av penger er konstant $\Delta V=0$, da vil ligningen komme til å se følgende ut $\Delta P = \Delta M - \Delta Q$:

$$\Delta P = 13,9 - (-0,7) = 14,6.$$

Som vi ser spår modellen høy inflasjon (14,6) på lang sikt. Inflasjonen i 2020, målt i KPI JAE, var på 3 %. Riktignok økte inflasjonen fra 1,8 % i 2019, så i den sammenhengen har inflasjonen økt, men her er det viktig å understreke at vi ikke

kan si noe særlig om inflasjonen på lang sikt enda, ettersom vi bare har 1 år å basere dette på. Ideelt sett skulle vi hatt en fem- eller tiårsperiode å sammenligne med. Uansett, selv om vi ikke har mer enn 1 år å belage oss på, ser vi at inflasjonen har økt fra 1,8 % i 2019 til 3,0 % i 2020. Ser vi på inflasjonsmålet i oktober 2021 er det på 0,9 %, som også illustrerer noe av problematikken ved å predikere effekten på lang sikt når det har gått såpass kort tid.

For å oppsummere kan vi si at en ekspansiv pengepolitikk, som senker styringsrenten, fører til økt pengemengde og kan gi positive ringvirkninger og stimulere økonomien på kort sikt, men ikke på lang sikt. Ekstra penger i omløp vil på lang sikt føre til økt prisnivå, eller inflasjon.

En av de største utfordringene for myndighetene er å vite nøyaktig hvor mye penger de skal dytte inn i økonomien for å stabilisere den i nedgangstider. På kort sikt vil økt pengemengde kunne gi en positiv effekt, men samtidig må man være forsiktig med å ikke dytte *for* mye penger på markedet, da det på lang sikt vil kunne føre til inflasjon.

Konklusjon

I denne oppgaven har vi diskutert påstanden «Bruk av økonomiske virkemidler i forbindelse med koronapandemien vil føre til inflasjon». I våre diskusjoner har vi funnet ut at myndighetene og Norges Bank tok i bruk økonomiske virkemidler, herunder ekspansiv pengepolitikk. Vi har anvendt modellen for pengemarkedet for å diskutere effekten på kort sikt og vist til at reduksjon av styringsrenten vil føre til økt pengemengde på markedet, som igjen vil ha en positiv effekt på etterspørselskurven ved at den skifter til høyre. Vi har også anvendt kvantitetsteorien for å vise frem hva som skjer med prisnivået på lang sikt. Vi har konkludert med at Norge har kommet i en situasjon hvor pengemengdeveksten har blitt større enn den realøkonomiske veksten ettersom myndighetene tok i bruk ekspansiv pengepolitikk under koronapandemien. Hvis pengemengdeveksten fortsetter å være større enn den realøkonomiske veksten, vil dette kunne føre til enda høyere inflasjon på lang sikt.

Økonomisk Historie – Prosjektoppgave del 1 a)

Innledning

I denne oppgaven skal vi beskrive hovedtrekkene i velstandsutviklingen fra «tidenes morgen» og fram til i dag. Når vi måler velstand konsentrerer vi oss primært om BNP per innbygger. Vi vil ta for oss noen konkrete epoker når vi ser på de lange historiske linjene, nærmere bestemt Malthusfellen, Handelsøkonomien og The Mercantilist Era, Den Industrielle Revolusjonen, Catch up og The Great Divergence og Big-Push Industrialization samt The Great Convergence. Helt til slutt vil vi oppsummere funnene våre med en konklusjon.

Malthusfellen

For økonomier før den industrielle revolusjonen var befolkningsvekst en konstant brems på velstandsutviklingen – noe presten Thomas Malthus artikulerte i 1789 (Howes, 2020). Teorien til Malthus, kalt «Malthusfellen», gikk ut på at selv om ny teknologi og nye innovasjoner kom på banen, ville en påfølgende økende befolkningsvekst alltid «ta igjen» økonomisk fremgang eller økt velstand. Dette ville føre til ekstra munnar å mette. Figuren nedenfor viser tydelig at Malthus hadde rett om fortiden da han skrev om fenomenet i 1789. BNP per innbygger hadde vært vedvarende lav siden tidenes morgen (Roser, 2020).

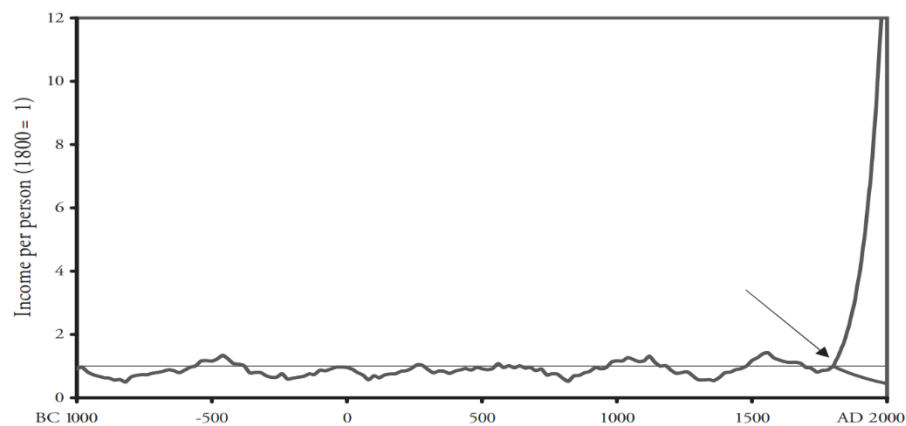

Figure 1.1 World economic history in one picture. Incomes rose sharply in many countries after 1800 but declined in others.

Kilde: Gregory Clarke (2007), *A farewell to Alms:2*

Handelsøkonomien og «The Mercantilist Era» (1500-1800)

Omtrent på samme tidspunkt som Malthus publiserte sitt verk begynte deler av verden å oppleve sterk økonomisk vekst. Perioden mellom 1500-1800 er nemlig da de store oppdagelsene fant sted. Vasco Da Gama fant en direkte sjøvei fra

Europa til Asia og Christoffer Columbus oppdaget Amerika – noe som ble starten på en integrert, global økonomi. Denne perioden er kalt «The Mercantilist Era» (Allen, 2014, s. 1,2). Handelen ble en motor i disse økonomiene, hvor den økende globaliseringen og handelen krevde store, moderne skip som kunne frakte varer frem og tilbake. England og Nederland dro ifra de andre landene ved at de utviklet seg til handelsøkonomier og tok kontroll over store deler av det internasjonale handelssystemet (Allen, 2014, s. 19, 20).

Den Industrielle Revolusjonen – et vendepunkt i verdenshistorien

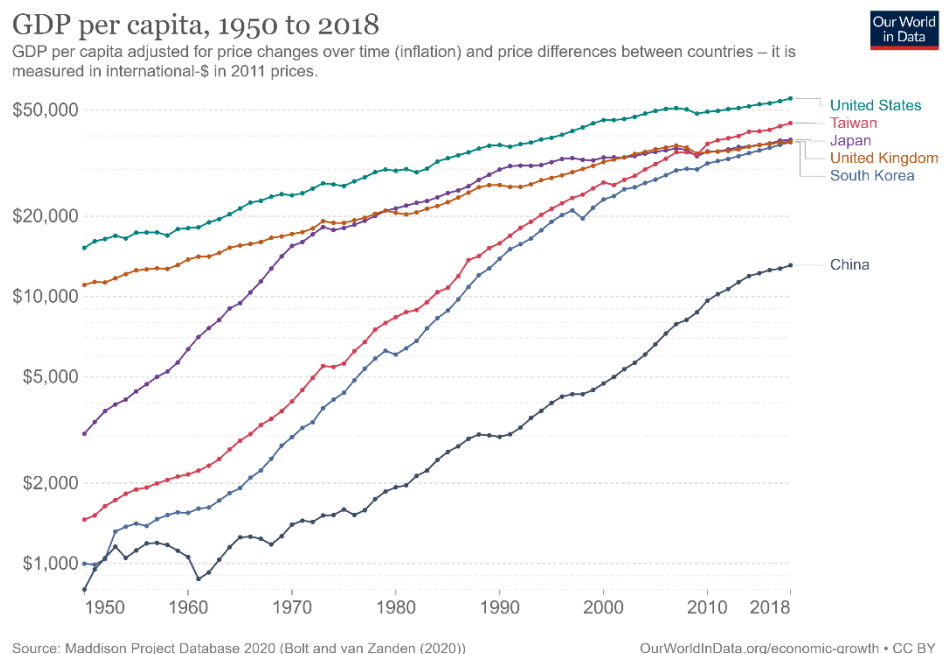
Den industrielle revolusjonen (1760-1850) var et vendepunkt i verdenshistorien fordi den innviet æraen med vedvarende økonomisk vekst, og teknologisk endring var motoren i veksten (Allen, 2014, s. 27). Det startet i England, hvor kontinuerlig forbedring og investering i innovasjon og teknologi økte produktiviteten. Man gikk fra håndverkbasert til mekanisk produksjon, hvor maskinene brukte billige energikilder som kull. Grunnet høye lønninger og billig energi ble det lønnsomt å investere i maskiner og teknologi istedenfor å ansette mange. Arbeiderne og bedriftene ble mer produktive slik at de kunne gjøre mer med mindre – selve hemmeligheten bak økonomisk vekst. Etter hvert spredte denne revolusjonen seg til andre land (Allen, 2014, s. 27, 32, 37).

Catch up, og The Great Divergence (1800-1950)

Mens England ledet an under den industrielle revolusjonen, er neste periode (1800-1950) kjent som «The Catch up». Dette fordi land i Vest-Europa og USA gjorde økonomisk utvikling til en prioritet – de skulle ta igjen England. Landene i Vest-Europa pluss USA klarte denne omstillingen, mens land i Latin-Amerika, Asia, Midtøsten og Afrika ble hengende etter. Derfor betegnes også perioden som «The Great Divergence», ved at de ikke klarer å henge med på velstandsutviklingen i vesten (Allen, 2014, s. 2, 6). Sammenligner vi England og Sub-Saharan Africa er tallene klare; Fra 1820 til 1940 gikk BNP per innbygger (Målt i 1990 amerikanske dollar) i England opp fra \$1706 til \$6856, sammenlignet med Sub-Saharan Africa hvor det gikk fra \$415 til \$754 (Allen, 2014, s. 5).

Big-Push Industrialization / The Great Convergence (1950/80 -)

Etter 1950 er det derimot noen land som klarer å tette gapet til vesten. Japan, Taiwan og Sør-Korea er eksempler – og de gjorde det med «big push industrialization», altså koordinert, statlig planlegging og investeringer for å ta store steg mot økt velstand (Allen, 2014, s. 2, 3, 131). I 2006 hadde de 17 % av verdens totale produksjon, mens de i 1938 hadde mindre enn 5 % (Allen, 2014, s. 5,7,8). I grafen nedenfor ser vi utviklingen til Taiwan, Japan, Sør-Koreas og Kina sammenlignet med USA og Storbritannia (Our World in Data, 2021). Det at flere land tar igjen vesten slik at flere land tar del i velstanden kalles for «The Great Convergence».

Konklusjon

I denne oppgave har vi beskrevet hovedtrekkene i velstandsutviklingen i verden fra «tidenes morgen» frem til i dag. Vi har gjort dette gjennom å beskrive fire faser. Alle periodene har på hver sin måte hatt en innflytelse på velstandsutviklingen i verden, samtidig står Den Industrielle Revolusjonen igjen som et vendepunkt i historien. Dette fordi den innviet en æra med økende økonomisk vekst, og var startskuddet for en kontinuerlig strøm av innovasjoner som også spredde seg til andre land (Allen, 2014, s. 27, 37).

Økonomisk Historie – Prosjektoppgave del 1 b)

Innledning

I denne oppgaven skal vi ta for oss perioden 1800-1950, en periode hvor velstanden mellom land og regioner i verden økte markant (Allen, 2014, s. 2). Først skal vi skal redegjøre for 7 ulike faktorer som kan forklare den økende ulikheten. Dernest skal vi sammenligne USA og Mexico, og bruke 3 av faktorene for å forklare forskjellene i velstandsutvikling mellom disse to landene. Helt til slutt vil vi oppsummere funnene våre med en konklusjon.

7 avgjørende faktorer for om et land lykkes eller mislykkes

Hvilke faktorer er det som er avgjørende for at et land opplever økonomisk vekst? Vi skal nå se nærmere på 7 faktorer som kan bidra til å forklare om et land lykkes eller mislykkes.

Geografi kan være en viktig faktor av flere grunner. Hvorvidt land har en kystlinje eller ikke kan spille inn, ettersom det kan påvirke muligheten for effektiv handel. Et annet eksempel er hvor geografisk nært et land er potensielle handelsforbindelser (Allen, 2014, s. 14, 64). Klimaforhold, samt om de har tilgjengelige ressurser i jorda, er andre potensielle momenter. **Demografi**, eller trekk ved befolkningen og befolkningssammensetningen, kan være en faktor ved at for eksempel økt velstand fører til at folk føder færre barn. Eller ved at en befolkning er særlig eksponert for et klima som kan lede til dødelige sykdommer (Allen, 2014, s. 65). **Kulturer** er viktig for å forklare økonomisk vekst og ulikhet ved at grunnleggende lese, skrive- og regneferdigheter gjør at man kan kommunisere effektivt og gjøre handel med hverandre. I tillegg er det en forutsetning for å kunne drive med forskning og utvikling (Allen, 2014, s.15). **Institusjoner** som sørger for lover, regler og rettsikkerhet, privat eiendomsrett, lave skatter og begrenset statlig innblanding kan legge til rette for økonomisk vekst. I tillegg vil institusjoner med høy tillit og lav korrupsjon kunne bidra til at bedrifter gjør investeringer og privatpersoner bruker penger (Allen, 2014, s. 15, 16). **Teknologi** er en viktig faktor fordi innføringen av industriell teknologi skaper selvforsterkende vekstmekanismer. Høye lønninger i et land gjør at det lønner seg for bedrifter å investere i kapitalkrevende, arbeidsbesparende teknologi. Dette

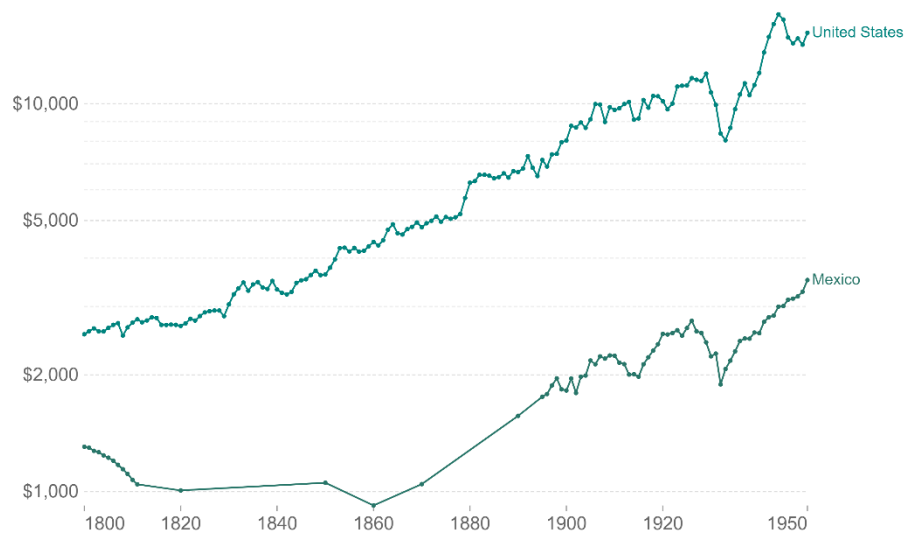
fører til økt produktivitet, som igjen gir høyere lønninger. På den andre siden vil *fraværet* av industriell teknologi skape selvforsterkende *ikke*-vekst. (Allen, 2014, s. 51). Den neste faktoren, **Globalisering**, betyr at verden knyttes mer sammen gjennom handel og informasjonsutveksling som forsterker forskjellene som er skapt av teknologi. Den siste faktoren er **økonomisk politikk**, politiske virkemidler og strategier som kan påvirke den økonomiske utviklingen i et land. Som tidligere nevnt i oppgaven er det primært 4 virkemidler man ser på, hvor den samlede strategien kalles «standardmodellen for økonomisk vekst» (Allen, 2014, s. 2, 79).

Forskjeller USA og Mexico – Geografi, teknologi og økonomisk politikk

Nabolandene USA og Mexico er to gode eksempler på land som har opplevd ulik velstandsutvikling. I denne analysen vil vi se på hvordan faktorene geografi, teknologi og økonomisk politikk kan ha skapt ulik utvikling i perioden 1800-1950. Hvis vi ser på utgangspunktet på 1800-tallet og ser på forskjellene i BNP per innbygger målt i USD, hadde Mexico \$1,305, mens USA hadde \$2545. I 1950, derimot, hadde Mexico kun steget til \$3,510 mens USA hadde skutt fart og var oppe i \$15,240 (Our World in Data, 2021).

GDP per capita, 1800 to 1950

GDP per capita adjusted for price changes over time (inflation) and price differences between countries – it is measured in international-\$ in 2011 prices.

Source: Maddison Project Database 2020 (Bolt and van Zanden (2020))

OurWorldInData.org/economic-growth • CC BY

Geografi har spilt inn på hvordan velstanden i Mexico og USA har utviklet seg gjennom tilgangen og evnen til å gjøre handel med Europa. I dette tilfellet har USA hatt en fordel ved at de først og fremst er nærmere geografisk Europa enn Mexico, og Europa var et av hovedmarkedene å eksportere varer til. I tillegg har

USA en lang kystlinje til å støtte en økonomisk vekst, parallelt med at de hadde flere store, lange elver som bant de interne handelslinjene sammen – de kunne frakte varer fra innlandet fram til kysten mer effektivt. Til sammenligning hadde Mexico mest intern handel, i tillegg til at de ikke hadde store elvelinjer fra regionene til kysten men høye fjellkjeder, slik at kostnaden for å eksportere varer til kysten var høy og ikke like effektiv som i USA (Allen, 2014 s. 64, 65, 76).

Av **teknologiske faktorer** er det viktig å nevne hvor avhengig USAs økonomiske vekst var av anvendelsen av kreativ ingeniørkunst og innovasjon på tvers av flere industrier. Incentivet til å mekanisere produksjonen kom fra høye lønninger, som skapte etterspørsel etter flere maskiner så de kunne ansette færre folk og produsere mer effektivt. Produktiviteten økte, lønningene økte og prosessen ble dermed selvforsterkende ved at det ble enda viktigere å investere i enda bedre teknologi. I Mexico var lønningene mye lavere, så incentivet til å mekanisere produksjonen uteble (Allen, 2014, s. 3, 86, 87).

Til slutt vil vi ta for oss de fire hovedelementene i **“Standardmodellen for vekst”**, faktorer drevet av myndigheter gjennom økonomisk politikk. Vi vil nå snakke om nasjonale markeder, bruk av toll, velfungerende bankvesen og utdanning. Den amerikanske grunnloven fjernet interne tariffier mellom statene og skapte således et nasjonalt marked i USA på starten av 1800-tallet. Det ble også gjort forbedringer i infrastruktur og transport-sektoren gjennom nye teknologier som dampbåter og jernbane. Begge disse to faktorene gjorde at varer og tjenester kunne flyttes billigere og mer effektivt innad i landet, som igjen skapte et større marked (Allen, 2014: 86). På den andre siden implementerte ikke Mexico et forsøk på nasjonalt marked før i 1880. Landet gjorde heller ikke nødvendige investeringer eller forsøk på å forbedre transporten i landet før perioden 1877-1911, da jernbanen ble utbygd. (Allen, 2014, s. 76, 84, 85).

USAs proteksjonisme gjennom eksterne toll for å beskytte egen industri mot blant annet britisk konkurranse spilte en stor rolle i å bygge opp egen kompetanse, samt øke den økonomiske veksten. I 1816 innførte de tollrater på 20-25 prosent på de fleste industrivarer. Dette ga resultater – for eksempel var USAs bomullsindustri nummer to i verden i 1850-årene (111.000 tonn råbomull per år),

bak Storbritannia (290.000 tonn). Borgerkrigen økte behovet for å sikre føderale inntekter, som resulterte i “The Morrill Tariff” i 1861. Den påfølgende perioden var også preget av flere økninger i tariffen, og det kulminerte i “Smooth Hawley Tariff” i 1930. Denne proteksjonismen var gjeldende for USA helt frem til etter andre verdenskrig, da de fjernet store deler av systemet og siktet heller mot å penetrere andre lands markeder enn å beskytte sine egne (Allen, 2014, s. 80, 81). Mens tariffen ble aktivt brukt av USA på starten av 1800-tallet og skjermet landet fra britisk konkurranse ble dette virkemiddelet først tatt i bruk i Mexico av diktatoren Porfirio Diaz mellom 1877 og 1911. BNP per innbygger økte riktignok fra \$674 i 1870 til \$1,707 i 1911, men det var få lokale forhold som bidro til dette ettersom utenlandske ingeniører simpelthen installerte og satte opp maskiner og fabrikker, samtidig som inntektene ikke ble jevnt fordelt i befolkningen (Allen, 2014, s. 85).

Et svært viktig virkemiddel for å sikre økonomisk vekst i USA var etableringen av en nasjonalbank, eller et fungerende bankvesen. I USA ble den første nasjonalbanken på plass allerede i 1791 (History, 2021). Hensikten var å stabilisere pengevesenet og organisere en effektiv finansiering av økonomisk virksomhet, som gjorde at man fikk kontroll på egen valuta. Til sammenligning hadde ikke Mexico en nasjonalbank før i 1925 for å stabilisere valutaen i landet (Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2021).

For USA var en satsning på utdanning av massene viktig for å oppgradere kompetansen på arbeidskraften, noe som skjød fart på 1800-tallet. Sammenligner vi med Mexico ser vi enorme forskjeller – deres satsning på masseutdanning kom ikke i gang før sent på 1900-tallet. Dette førte til at arbeidsstokken i Mexico hadde mangel på flere elementære ferdigheter, for eksempel evnen til å lese. I USA kunne nærmere 100 % av hvite, voksne menn lese i 1850, samtidig som svarte slaver (14 % av befolkningen) nesten ikke kunne lese i det hele tatt, som gir totalt 86 % leseferdigheter for menn. I Mexico kunne også den største andelen hvite menn lese, men de utgjorde kun 20 % av befolkningen. De som ikke kan lese, kan heller ikke forstå teknisk eller ingeniør-basert litteratur som ofte trengs for å drive med innovasjon og oppfinnelser. USA har hatt flere skoler enn Mexico og satset aktivt på å bygge skoler. Og selv om revolusjonen i Mexico førte til at det ble

bygd flere skoler og flere gikk på skole, kunne fortsatt ikke halvparten av voksne lese i 1946 (Allen, 2014, s. 88, 89, 90)

Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har vi forklart 7 ulike faktorer som kan forklare den forskjellige velstandsutviklingen i verden i perioden 1800-1950, før vi har anvendt 3 av disse faktorene – geografi, teknologi og økonomisk politikk - til å se på gapet i velstandsutvikling mellom USA og Mexico mellom 1800-1950. Alle disse 3 faktorene spiller inn på ulike måter, men det er tydelig at å gjøre økonomisk utvikling til en prioritet slik USA gjorde gjennom å etablere nasjonale markeder, hindre utenlandsk konkurranse gjennom eksterne toll, etablere en nasjonalbank for å stabilisere valutaen og satse på masseutdanning var avgjørende i å gjøre USA til en ledende industrinasjon, mens Mexicos noe halvhjertede og feilslåtte forsøk i samme periode ikke ga samme resultater (Allen 2014, s. 2, 86).

Økonomisk Historie – Prosjektoppgave del 2

Innledning

I denne oppgaven skal vi diskutere hvorvidt den økonomiske globaliseringen er over eller ikke. For å besvare dette vil vi først definere hva vi mener med økonomisk globalisering, før vi kort forklarer globaliseringens historie og hvilke momenter som har drevet globaliseringen opp eller ned. I hoveddelen vil vi bringe disse historiske momentene inn i diskusjonen når vi ser på hvorvidt den økonomiske globaliseringen er over eller ikke. I hoveddelen vil vi primært fokusere på perioden etter finanskrisen i 2008 frem til i dag. Helt til slutt vil vi kort diskutere hva som muligens vil skje med globaliseringen i fremtiden, før vi oppsummerer oppgaven med en konklusjon.

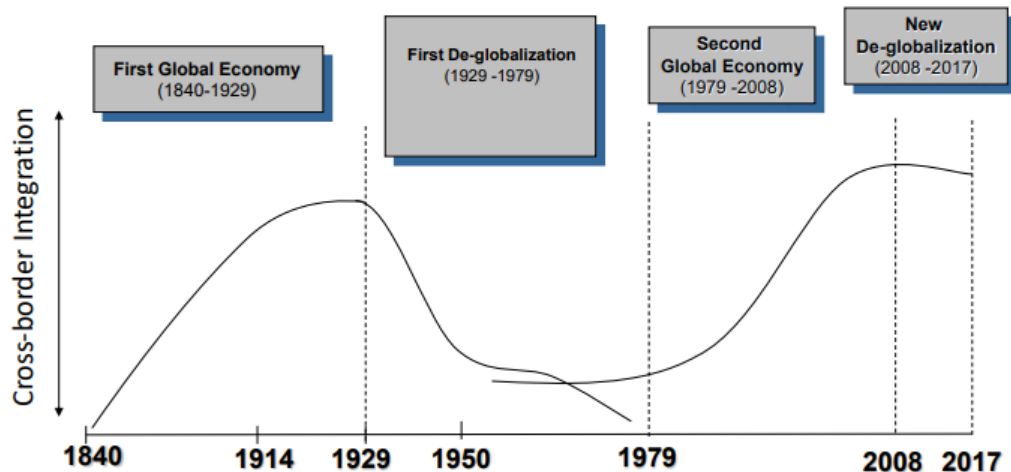
Hva er økonomisk globalisering

Globalisering i denne konteksten dreier seg om sammenveving av økonomisk aktivitet på tvers av landegrenser. Økonomisk globalisering betyr integrasjonen av internasjonale markeder for handel, bevegelse av arbeidskraft og kapitalmobilitet. Sagt på en enklere måte blir det mulig å drive med økonomisk aktivitet på tvers av landegrenser ved at kostnaden ved å gjøre dette har gått ned (O'Rourke, 2019, s.357). Det at det blir integrerte markeder betyr eksempelvis at det blir lik pris på hvete eller iPhone forskjellige steder i verden. Konsekvensen er at det blir ett, globalt marked.

Globaliseringens kjennetegn – og hvordan ser globaliseringen ut i dag?

Globalisering har skjedd før. De fleste snakker om to eller tre hovedbølger av økonomisk globalisering siden rundt 1840, illustrert av grafen nedenfor. Bølgene med globalisering kjennetegnes ved at det blir billigere og enklere å flytte varer fra et tidligere lukket nasjonalt marked til et annet, som har ført til at flere markeder blir integrert og verdens økonomi blir globalisert. I nyere tid har tempoet til globaliseringen endret seg, hvor den økonomiske integrasjonen verden over har pekt nedover på mange parametere. Denne trenden kalte Adijed Bakas "Slowbalisation" i 2015, og kommer tydelig frem i figuren nedenfor hvor vi ser en dipp etter 2007 (Jones, 2017). På bakgrunn av denne mer nylige utviklingen ser vi at det kan argumenteres for at verden er over i en ny de-globaliseringsfase (Slowbalisation, 2019, s. 23).

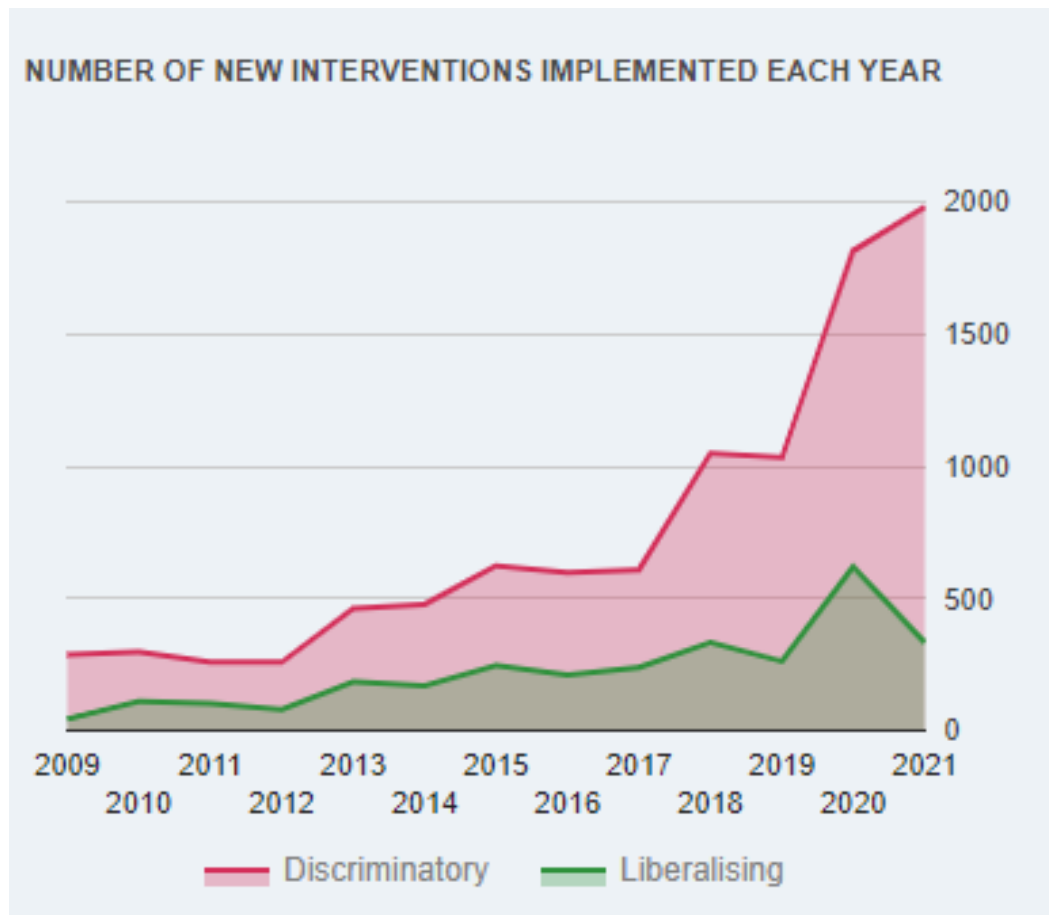
Globalization Waves in History

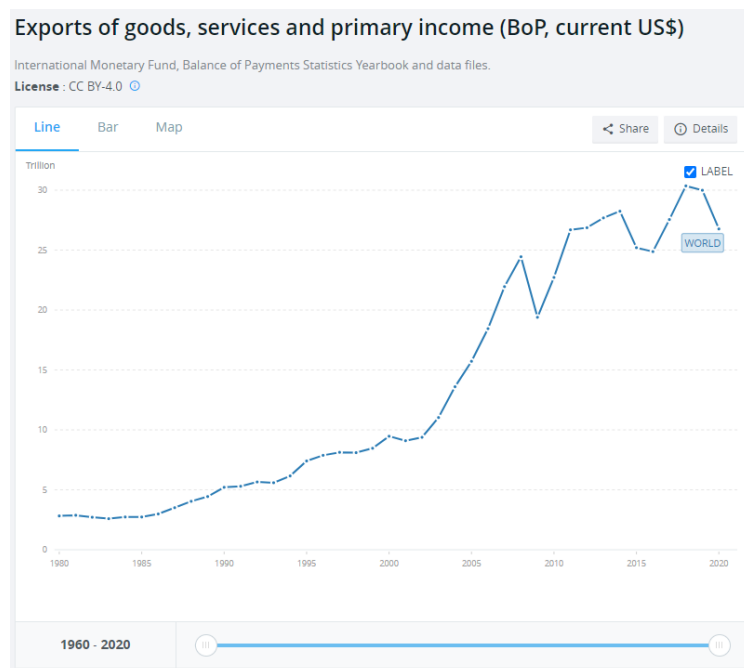
Hva er riktig? Er den økonomiske globaliseringen intakt, eller er vi på vei inn i en periode med mindre internasjonal handel og samarbeid? I neste fase av oppgaven vil vi se på momentene handel, arbeidskraftmobilitet og kapitalforflytning og diskutere hvorvidt det er grunnlag for å komme med påstanden om at den økonomiske globaliseringen er over.

Handel

1930-årene var et massivt eksempel på de-globalisering, ved at bl.a. handelstariffene økte verden over. Så selv om USA innførte flere proteksjonistiske tariffene i 2018 på import av varer, kombinert med at flere av landets handelspartnere innførte gjengjeldende tariffene, vil flere historikere argumentere for at perioden i 1930-årene var mye mer dramatisk og vedvarende enn perioden vi er inne i nå. Historisk sett holder USAs siste tariff- og tollnivåer svært lave nivåer (O'Rourke, 2019, s. 360). Det er også fortsatt uvisst i hvor stor grad Brexit vil føre til en disintegrasjon mellom markedene i Storbritannia, EU og resten av verden (O'Rourke, 2019, s. 359). Ser man på antallet tariff- eller tollnivåer implementert verden over siden 2009, tydeliggjort i figuren nedenfor, kan vi se at antallet handelsintervensjoner har økt, og hatt en sterk økning spesielt etter 2019 (Global Trade Alert, 2021).

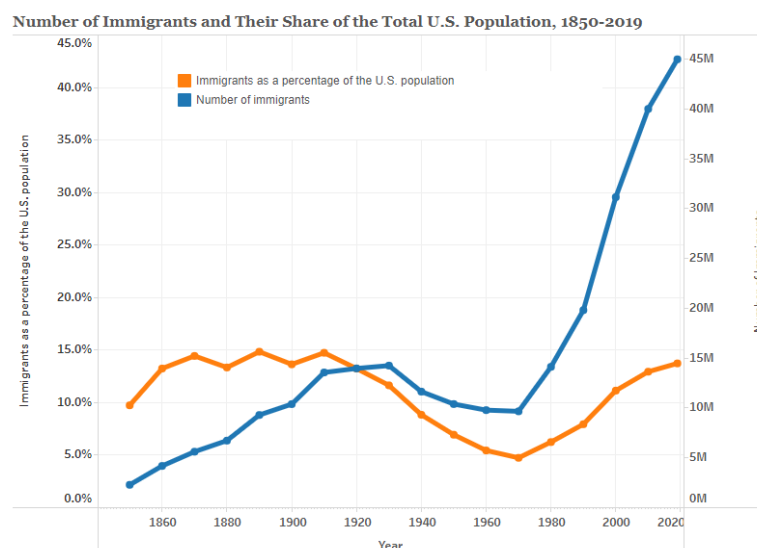
Retter vi blikket mot handelen mellom land, har den utvilsomt vokst bemerkelsesverdig det siste århundret, men fikk seg en markant dropp etter 2008. Siden da har eksporten av varer og tjenester i verden økt med unntak av to toårsperioder med ganske sterk nedgang, fra 2014-2016 og 2018-2020, som grafen nedenfor illustrerer (The World Bank, 2021).

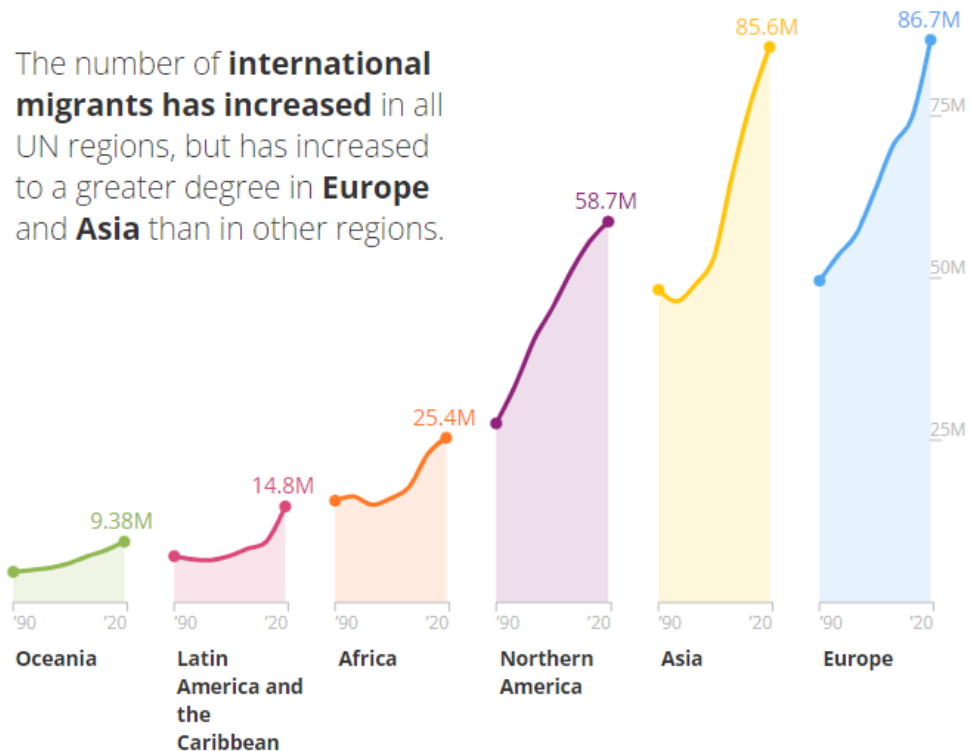
I COVID-19 året 2020 falt verdenshandelen med 8.9 %, det bratteste fallet siden finanskrisen (Dickinson, Zemaiyte, 2021). I de første 10 dagene av mai 2020 falt eksporten fra Sør-Korea, et mektig handelsland, med 46 %, som sannsynligvis er den verste nedgangen siden målingen begynte i 1967 (Has covid-19 killed globalisation, 2020, s. 3). Ikke nok med at tollnivået øker og land handler mindre med hverandre, transportkostnadene øker også. COVID-19 pandemien har hatt en signifikant påvirkning på shipping-kostnadene, som har økt med rundt 350 % siden mai 2020. (Dickinson, Zemaiyte, 2021). Ser vi samlet på momentene vi har diskutert knyttet til verdenshandel er det ikke lett å trekke noen klare konklusjoner til spørsmålet om globaliseringen er over da utviklingen ser ut til å peke i begge retninger. Hva med migrasjon og forflytning av arbeidskraft?

Migrasjon og forflytning av arbeidskraft

De store lønnsforskjellene mellom land under den andre globaliseringsperioden (1945-1980) satte enormt økonomisk press for folk til å migrere ut av fattige områder. De samme kreftene spiller inn i dag, selv om politikken mot internasjonal migrasjon er mer restriktiv enn tidligere (Collar & Dollar, 2001, s. 44). Flere vil trekke frem USAs tidligere president Donald Trump sin aktive innskrenkning av immigranter til landet, hvor argumentet var at jobbene heller burde gå til amerikanere (Has covid-19 killed globalisation, 2020, s. 3). Allikevel har antallet migranter til USA økt jevnt og trutt siden rundt 1970-årene, også i Trump sin periode som president. Grafen nedenfor viser immigranter som en prosentandel av USAs totale befolkning (orange) og antallet immigranter totalt (blått) (Migration Policy Institute, 2021).

Hvis vi løfter blikket og ser på verden totalt sett har antallet internasjonale migranter økt i alle FNs regioner, men økt mer i Europa og Asia enn i andre regioner (IOM UN Migration, 2021).

This interactive uses the latest international migrant stock data, published by UN DESA in January 2021, whereas the World Migration Report 2020 draws upon the latest available data at the time of publication (November 2019).

I denne sammenhengen er det også verdt å merke seg migrasjonens potensielle positive effekt på de andre momentene i globalisering – nemlig handel og kapital. Ser man for eksempel på antallet immigranter fra India til USA, som fra 1980 til 2019 har økt trettengangeren, ser man at denne typen migrasjon er knyttet til positiv utvikling ved at det støtter oppunder økt flyt av teknologi og informasjon mellom USA og India. Immigranter fra India har også høyere sannsynlighet for å ta høyere utdanning, jobbe i lederposisjoner og få høyere lønn (IOM UN Migration, 2021) (Collar & Dollar, 2001, s. 46). Samlet kan vi hevde at på tross av sterke signaler de siste årene om restriktiv immigrasjonspolitik fra flere sentrale verdensnasjoner som USA, samt mindre muligheter på tvers av landegrenser grunnet COVID-19, ser immigrasjonen og forflytningen av arbeidskraft på tvers av landegrenser ikke ut til å avta med det første. Nå skal vi se på hvorvidt kapitalmobiliteten peker i retning for eller mot de-globalisering.

Kapitalmobilitet

Kapitalforflytningen, det at man foretar internasjonale investeringer i utenlandske firmaer og i andre regioner, har hatt en noe mer negativ utvikling den siste tiden. Bankutlån på tvers av regioner har kollapset fra 60 % av BNP i 2006 til rundt 36 % i 2019, nesten en halvering. Videre har brutto kapitalflyt falt fra 7 % i 2007 til 1.5 % i 2019 (Slowbalisation, 2019, s.23). Finanskrisen i 2008-2009 var åpenbart et stort sjokk for bankene, hvor mange ble gjerrigere når det gjelder å finansiere handel. Avkastningen på alle multinasjonale investeringer falt fra et snitt på 10 % i 2005-2007 til 6 % i 2017. I denne prosessen fant firmaer ut at lokale konkurrenter var mer kapable enn forventet, mens større investeringer og overtakelser oftere floppet (Slowbalisation, 2019, s. 24). Politiske virkemidler har også direkte effekt på kapitalforflytningen. I 2017 ble en skattelov vedtatt i USAs kongress som var designet for å oppmuntre selskaper til å sende penger som var i utlandet hjem i USA . I januar 2019 hadde vedtaket sørget for at 650 milliarder dollar hadde returnert til USA (Slowbalisation, 2019, s.24). Investeringer gjort av kinesiske multinasjonale selskaper gjort i USA og Europa falt med 73 % i 2018. Overordnet falt utenlandske direkteinvesteringer (FDI) med 20 % i 2018 ifølge UNCTAD, som er et multilateralt organ. Selv om enkelte har pekt på de mange millionene kunder store tech-selskaper som Amazon, Microsoft, Google og Facebook har bør det nevnes at de inntektene som genereres på tvers av landegrensene er relativt små og samlet ikke utgjør stor forskjell tilsvarende global eksport (Slowbalisation, 2019, s. 25). Samlet ser det ut til å være grunn til bekymring hva gjelder kapitalflyt, hvor internasjonale banklån og kapitalflyt synker, men like alarmerende er det at juridiske og diplomatiske rammeverket for handel og investeringsflyt er i ferd med å bli mer regional (Slowbalisation, 2019, s. 24) (Has covid-19 killed globalisation, 2020, s. 4). Er regionalisering den nye globaliseringen?

Globalisering i fremtiden – regionalisering?

Mens globaliseringens fremtid kan virke skjør vokser en mer regionalisert verden frem. Dette passer med trenden vi ser med kortere verdikjeder samt retningen i verdens geopolitikk. Multinasjonal handel er blitt mer regional. Bare for et tiår siden kom en tredjedel av FDI som fløt inn til Asiatiske land fra andre land i samme region. Nå er det halvparten. I Europa kommer rundt 60 % av FDI fra land

i samme region det siste tiåret. Amerikanske firmaers eksponering for andre markeder har stagnert det siste tiåret (Slowbalisation, 2019, s. 26). I tillegg er det heller ikke et sentralt organ eller autoritet som stiger frem for å kunne forme globaliseringen, utenom muligens World Economic Forum (Globalisation is dead and we need to invent a new world order, 2019, s. 3).

Konklusjon

I denne oppgaven har vi vist at det er tendenser som støtter oppunder påstanden om at den økonomiske globaliseringen er over, ved at det overordnet er mindre global handel og mindre internasjonale investeringer, selv om ikke migrasjonsstrømmene eller forflytningen av arbeidskraft ser ut til å sakte akterut. Det er også klare tendenser til at verden blir mer regionalisert. En mer fragmentert verden, hvor handel, kapitalforflytning og arbeidskraftforflytning forblir innad i regioner kan være alarmerende ikke bare for økonomisk utvikling, men like fullt fordi det kan bety mindre internasjonalt samarbeid. Dette vil kunne gjøre det vanskelig å løse globale problemer, slik som å utvikle og distribuere en vaksine for å takle en global pandemi og sikre en gjenoppretting av verdensøkonomien.

Litteraturliste

Allen, Robert C. (2011) *Global Economic History: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Collier, Paul & Dollar, David (2001) *Globalization, Growth and Poverty*, World Bank.

Dickinson, Rosie, Gabija, Zemaiyte (2021). *How has the COVID-19 pandemic affected global trade*. World Economic Forum.

<https://www.weforum.org/agenda/2021/08/covid19-pandemic-trade-services-goods>

Forente Nasjoner. (2021). *Økonomisk vekst i Norge, prosent*.

<https://www.fn.no/Statistikk/oekonomisk-vekst?country=306>

Federal Reserve Bank of Minneapolis (2021). *Bank of Mexico, Focus on Central Banks*. <https://www.minneapolisfed.org/article/2000/bank-of-mexico>

Geoffrey Jones (2017). «*The Importance of Shibusawa Eiichi in an Age of Deglobalization*».

<http://www.atlas101.ca/pm/wp-content/uploads/2017/03/Jones-Deglobalization-28-Mar-2017.pdf>

Global Trade Alert (2021). *Number of new interventions implemented each year, implemented worldwide since the start of the global financial crisis*.

<https://www.globaltradealert.org/>

History (2021). *Bank of the United States*. <https://www.history.com/topics/us-government/bank-of-the-united-states>

Howes, Anton (2020). *Age of Invention: Escape from Malthus*. Anthon Howes.

<https://antonhowes.substack.com/p/age-of-invention-escape-from-malthus>

Indian Immigrants in the United States, 2021. Tilgjengelig fra:

<https://www.migrationpolicy.org/article/indian-immigrants-united-states-2019>.

Hentet 11.11.2021.

IOM UN Migration, 2021. *World Migration Report 2022*.

<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>

Migration Policy Institute (2021). *U.S. Immigrant Population and Share over Time, 1850-Present*. <https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/immigrant-population-over-time>

Norges Bank (2021). *Endringer i styringsrenten*. <https://www.norges-bank.no/tema/pengepolitikk/Styringsrenten/Styringsrenten-Oversikt-over-rentemoter-og-endringer-i-styringsrenten/>

Norges Bank (2021). *Inflasjon*. <https://www.norges-bank.no/tema/pengepolitikk/Inflasjon/>

Norges Bank (2021). *Indikatorer for prisvekst*. <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Indikatorer-for-prisvekst/>

Norges Bank (2021). *Styringsrenten*. <https://www.norges-bank.no/tema/pengepolitikk/Styringsrenten/>

O'Rourke, Kevin Hjortshøj (2019), *Economic History and Contemporary Challenges to Globalization*, *The Journal of Economic History*

Our World in Data (2021). *Exports within Western Europe (%GDP)*. <https://ourworldindata.org/grapher/exports-within-western-europe?time=1997..latest>

Our World in Data (2021). "GDP per capita, 1950 to 2018".

[Ourworldindata.org/economic-growth](https://ourworldindata.org/economic-growth).

Our World in Data (2021). *GDP per capita over the long run, 1800 to 1950.*

<https://ourworldindata.org/economic-growth#gdp-per-capita-over-the-long-run>

Roser, Max (2020). Breaking out of the Malthusian trap: How pandemics allow us to understand why our ancestors were stuck in poverty. *Our World In Data.*

<https://ourworldindata.org/breaking-the-malthusian-trap>

Schiller, Bradley R. og Gebhardt, Karen. (2018). *The Macro Economy Today*, McGraw Hill Education

Statistisk Sentralbyrå. (2021). *Fakta om norsk økonomi.*

<https://www.ssb.no/nasjonaltregnskap-og-konjunkturer/faktaside/norsk-okonomi>.

Smarte Penger (2021). *Konsumprisindeksen (for år 2019).*

<https://www.smartepenger.no/div/776-inflasjon>

SSB (2021). *Statsregnskapets inntekter og utgifter.* <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/statlige-finanser/statistikk/statsregnskapets-inntekter-og-utgifter>.

SSB (2021). *Pengemengde.* <https://www.ssb.no/bank-og-finansmarked/finansielle-indikatorer/statistikk/pengemengde>

SSB (2021). *Pengemengde.*

10945: Pengemengden M1 etter statistikkvariabel og måned.

<https://www.ssb.no/statbank/table/10945/tableViewLayout1/>

SSB (2021). *Konsumprisindeksen. 05327: KPI-JAE, Totalindeks, 12-måneders endring prosent.* <https://www.ssb.no/statbank/table/05327/tableViewLayout1/>

SSB (2021). *Årlig volumendring i bruttonasjonalprodukt (Realløkonomisk vekst).*

<https://www.ssb.no/nasjonaltregnskap-og-konjunkturer/faktaside/norsk-okonomi>

SSB (2021). *Nasjonalregnskap, Makroøkonomiske hovedstørrelser. Kvartal og år. Løpende priser. Millioner kroner*. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/nasjonalregnskap>

The World Bank (2021). *Exports of goods and services (constant LCU) - Norway*. <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.KN?locations=NO&view=chart>

The Economist Newspaper (2020). *Has covid-19 killed globalisation*. Economist, v. 2020 2020

The Economist Newspaper (2019). *Globalisation is dead and we need to invent a new world order*. <https://www.economist.com/open-future/2019/06/28/globalisation-is-dead-and-we-need-to-invent-a-new-world-order>

The Economist Newspaper (2019). *Slowbalisation*. <https://www.economist.com/briefing/2019/01/24/globalisation-has-faltered>

The World Bank (2021). *Exports of goods, services and primary income (BoP, current US\$)*. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.TOTL.CD>

The World Bank (2021). *Exports of good and services – Norway*. <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.KN?contextual=default&end=2020&locations=NO&start=2000&view=chart>

Tveit, 2021. *AØL 2021, "Catch up" og "The great divergence" (1) 1800-1950 (PDF)*.